

New York – Big Apple

Největší město USA, sedmimilionová metropole s aglomerací více než 18 milionů lidí, rozkládající se na východním pobřeží Severní Ameriky při ústí řeky Hudson do Atlantského oceánu. Největší centrum finančnictví na světě, sídlo OSN, mnoha mezinárodních organizací a zejména nejvýznamnějších světových průmyslových, obchodních a dopravních společností. Od 11. září 2001 také město, které již navždy zůstane pojeno s největším teroristickým útokem v historii.

Co se skrývá pod pojmem New York?

New York je kosmopolitním světem s obyvateli pocházejícími snad ze všech koutů Země: Fascinující etnické čtvrtě, z něj vytvářejí neuvěřitelně rozmanité „globální“ velkoměsto s obrovskou nabídkou kulturního a společenského vyžití a zajímavou architekturou, ovšem také se čtvrtěmi charakteristickými chudobou a vysokou kriminalitou. Město obdivované i zatracované. S atmosférou města kontrastů koresponduje i to, že se jeho chloubou – budovy Světového obchodního centra – „propadly“ v několika vteřinách do země a New York si tak připsal další, tentokrát smutný, primát v podobě největšího teroristického útoku v dějinách.

Proč „Big Apple“?

Toto označení pochází z dvacátých let 20. století, kdy jazzoví muzikanti říkali, že existuje mnoho „jablek“ na stromě (míst, kde se dá hrát), ale když si vyberete New York, zvolili jste to nejlepší.

Jádrum města a jeho nejznámější částí je ostrov Manhattan, na jehož jižním cípu původně město vzniklo a kde se nacházejí nejvýznamnější atraktivita metropole. Ovšem pozor! New York není jen Manhattan. Město, správně zvané New York City (zkr. NYC), se skládá z pěti částí různé velikosti, zvaných „boroughs“, přičemž každá z nich představuje i svébytný styl života. Vedle již zmíněného ostrova Manhattan, na jehož jižním cípu se nachází známé panorama mrakodrapů, se jedná o Queens a Brooklyn na velkém ostrově, převážně vilovou čtvrť Staten Island (Richmond) či jedinou část města, rozkládající se na kontinentě – Bronx.

Kořeny velkoměsta

Holané založili první stálou obchodní centrálu pod názvem New Amsterdam na ostrově Manhattan v roce 1624, o dva roky později odkoupil Peter Minuit celý ostrov od indiánského kmene Algonquinů za cenu asi 24 dolarů. Původní obyvatelé nazývali ostrov „Manhatta“, což v jazyce zdejších Indiánů znamená „ostrov kopců“.

Systém pravoúhlých bloků, na kterých měla probíhat budoucí expanze města, byl předložen tzv. Ranelovým plánem roku 1811. Expanzi města odstartovalo v roce 1825 otevření Erijského kanálu, spojujícího N.Y.C. s Velkými jezery. Vzniklo tak architektonicky zajímavé město, tvořené pravidelnou sítí ulic šachovnicového systému. Dlouhé třídy (avenue) vedou od severu k jihu a užší ulice (street) se táhnou od východu k západu. Nejlépe to dokládá zejména střední část Manhattanu. Jediná ulice, která prochází celým ostrovem šikmo a klikatí se přes město bez jakýchkoliv pravidel je proslulá Broadway, bývalá stará indiánská stezka.

New York se stal velkým lákadlem pro přistěhovačce z celého světa, kteří byli vedeni vidinou „amerického snu“ a špatnou ekonomickou a politickou situací v jejich domovině. Ve 40. a 50. letech 19. století připlulo do New Yorku mnoho Evropanů, především Irů a Němců. Další přílivová vlna následovala po roce 1870, zejména z Itálie, východní Evropy a Číny. Roku 1892 byla na Ellis Islandu otevřena karanténa pro uprchlíky. Ostrov, ležící nedaleko od jižního konce Manhattanu, tak plnil úlohu předstupní brány do města, a to až do roku 1954. Zdeji tohoto záchytného zařízení prošlo za dvaasedesát let jeho fungování více než 17 milionů nových obyvatel USA. V dnešním muzeu najdeme nemalou zmiňek a důkazů i o české imigraci.

Etnické čtvrti

New York se stal etnickou mozaikou lidí z celého světa (Vývoj etnického složení obyvatelstva N.Y.C. zobrazuje graf). Neexistuje zde žádná etnická většina, ale jen nespočet menšin. Nejpočetnější skupinou jsou Hispánci a španělština představuje druhý nejfrekvencovanější jazyk. Původní osadníci jsou potomci Irů, Italů, Britů a Židů a udržují si významnou roli v městském životě a politice.

Mezi nejznámější etnické čtvrti patří Chinatown rozkládající se mezi Broadway a Bowery Avenue jižně od Canal street. V tomto čínském městě žije téměř 200 tis. Číňanů hovořících několika dialekty. Na fasádách domů svítí mnohobarevné neonové nápisy, samozřejmě v čínském písmu, do nosu vás udeří vůně čaje a koření a v obchůdkách si můžete zakoupit něco z orientálního zboží. Na ulici Mott Street, která je srdcem Chinatownu, stojí chrám s pozlacenou sochou Budhy. Koná se tu čínský trh s ovocem a zeleninou, na kterém se někdy pořádají kohoutí zápasy. Proslulou čínskou kuchyni ochutnáte v některé z mnoha restaurací nebo jídelen. Dá se tu velmi levně nakoupit zejména jídlo a zlato. S novými obyvateli přišel i jiný způsob obchodování. V této čtvrti nebudete u většiny zboží žádné cenovky, proto se při pravdě na smlouvání, kterým můžete prvně navrženou sumu posunout o dost směrem dolů.

Hned vedle Chinatownu (severně od Canal street) se nachází další tradiční přistěhovalecká čtvrť Little Italy. Ovšem na rozdíl od svého souseda se tato oblast zmenšuje, protože původní osadníci již zemřeli a mladí Italoameričané se stěhují jinam. Přesto stále vyniká především nabídkou kulinařských specialit zejména jižní Itálie, neboť většina zdejších obyvatel přišla z okolí Neapole a Sicílie. Dostanete zde těstoviny, salámy, sýry a v kavárnách italské víno, kávu a moučníky. Směrem na východ najdeme Lower East Side, od 80. let 19. st. židovské centrum města, kdy sem

ZAJÍMAVOSTI

nejstarší budova – dům Petera Stuyvesanta z roku 1661, Brooklyn

první velký visutý most – Brooklyn Bridge o celkovém rozpětí 488 m spojující Brooklyn a Lower Manhattan, zprovozněn roku 1883 po 14 letech stavby

nejstarší mrakodrap – Flatiron Building ve tvaru žehličky se nachází na rohu Broadwaye a 5. avenue, se svými 22 poschodími se dnes nemůže měřit s mladšími a mnohem vyššími „kolegy“; v r. 1902 kdy byl postaven, patřil k opravdovým velikánům

Socha Svobody – dílo francouzského sochaře F. Bartholdiho, dar od francouzského lidu; měří 93 m a umístěna byla roku 1886 na umělé vybudovaném ostrůvku Liberty Island jižně od Manhattanu

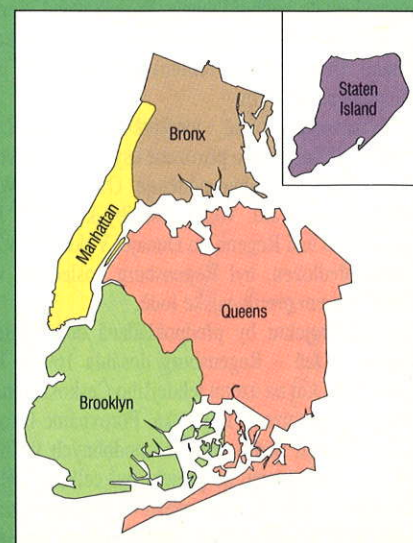
Empire State Building – budova postavená v architektonickém stylu Art Deco v období krize (1931) s 381 metry a 102 poschodími je nejvyšší budovou v N.Y.C.

newyorské metro – nejrozvětvenější a nejdelsí na světě (přes 400 km) a druhé nejstarší, na jedné stanici může být více nástupišť a přijíždět více linek označených číslem nebo písmenem, některé vlaky se chovají jako rychlík, to znamená, že stávají jen na významnějších zastávkách, mezi jednotlivými vagóny se dá procházet. Vyšší společenské vrstvy se tomuto způsobu dopravy vyhýbají, nelze ale říci, že by cestování metrem bylo nějak nebezpečné, pouze při přepravě v noci a v určitých částech je třeba si dávat pozor. Způsob zebírání v metru je rozšířen podobně jako u nás, avšak co se týče čistoty a estetického vzhledu je na tom pražské mnohem lépe.

ZAJÍMAVÉ ODKAZY

www.allabout-newyorkcity.com
www.about-new-york.com
www.state.ny.us
www.newyork.unas.cz
www.geocities.com

Jednotlivé čtvrtě New York City

Rasové a etnické složení populace N.Y.C. v období 1970–2000

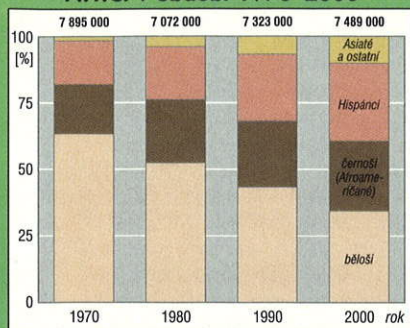

Foto: Etnické čtvrti N.Y.C. jsou především v jv. části Manhattanu. Vytvořily se díky tendenci lidí stejných etnik zůstávat při sobě. Tito lidé vytvořili v určitých částech města čtvrti s tradičním způsobem života, zvyky, kulturou, jazykem, nápisy v mateřském jazyce a atmosférou jejich domovů. Snímek zachycuje Čínskou čtvrt.

Foto: F. Budák

přišli první ruští Židé následovaní příslušníky své rasy z dalších evropských zemí. Atmosféru dokresluje četný výskyt synagog v čele s Eldrige Street Synagogue a obchodů nabízejících košer potraviny pro ortodoxní Židy. Dříve zde dominovala židovská komunita, dnes se stává domovem Asiátů a Ukrajinců, přesto je New York považován za největší židovské město na světě. Po New Yorku můžete najít roztroušené obchůdky různých etnik, v nichž lze zakoupit jejich speciality, např. v maďarském obchůdku seženete mimo jiné dokonce „český chleba“ nebo znojemské okurky.

Co výrazně zvyšuje atraktivitu města jsou četné festivaly, průvody a oslavy, které se konají v různých částech metropole snad každý týden. Jedním z nejmasovějších je 30. října Halloween, kdy ulicemi proudí procesí nejrůznějších masek doprovázené všude přítomným symbolem vydlabané oranžové dýně a všeobecným veselím. Ohrožení těchto radovánek by mohl způsobit zákaz otevřené konzumace alkoholických nápojů pod širým nebem v newyorských ulicích,

avšak ten je obcházen papírovým sáčkem z něhož vykoukne hrdlo láhve a je po problému.

Na severu Manhattanu se rozkládá Harlem, nejchudší část ostrova, obývaný téměř výhradně obyvateli černé pleti. Do těchto míst měřily první kroky černochů osvobozených od otroctví. Harlem má bohatou kulturu a silnou atmosféru a rozhodně není tak nebezpečný jak se traduje. Největší rozkvět zažil ve 20. letech 20. století, kdy se z místních klubů začal do světa šířit jazz a blues. Rušnou tepnou je 125. st. kde naleznete slavný Cotton Club a nebo Apollo Theater, kde vystupují černošské hvězdy. Velkým kulturním zážitkem, zvláště pro středoevropana a ateistu, je mše v některém z kostelů v černošské části Harlemu, při nichž zaznívají typické černošské spirituály. Atmosféra pak připomíná spíše koncert populární hudby s tanečními prvky a nemá daleko k podobě ztvárněné ve filmu Sestra v akci. Východní část Harlemu tvoří Španělský Harlem zvaný též El Barrio s přistěhovalci z Latinské Ameriky a především Portorika. Ti žijí na nízké úrovni. Tato čtvrt je proslulá zejména obchodem s drogami.

Dalšími čtvrtěmi, které sice nemůžeme označit za etnické, ale obývají je specifické komunity a lidé určitého stylu a které rozhodně stojí za zhlédnutí, jsou umělecké oblasti Greenwich Village, SoHo a TriBeCa v jihozápadní části Manhattanu. Tyto tři sousední městské části se staly domovem mnoha spisovatelů, malířů, sochařů, hudebníků, režisérů a herců. Nejprve se lidé vyznávající bohémský život začali scházet v první jmenované oblasti, kde najdeme kavárny, restaurace, galerie a bary, kam se tito lidé chodí bavit. Rostoucími náklady byla avantgardní generace vytlačena do SoHo, která ještě počátkem 60. let byla zchátralou průmyslovou oblastí. Postupně se však proměnila v uměleckou čtvrt plnou galerií, butiků a drahých lokálů. Přední stěny budov byly upraveny, vyzdobeny a dostaly nový vzhled. Ale i tato oblast se stala značně drahou, a tak se umělci přestěhovali do nové kolonie zvané TriBeCa (Triangle Below Canal Street – trojúhelník pod ulicí Canal). Tato čtvrt stojí teprve na počátku rozvoje a působí trochu zanedbaně, přesto zde najdeme zajímavé litinové budovy a některé domy staré více než 150 let. Kolem Christopher Street, ulice v západní části Greenwich Village, byla dokonce vytvořena Gay Village pro homosexuály a lesbičky, kde se také nachází většina klubů a barů pro takto orientované jedince a stala se symbolem tolerance s touto menšinou. Shromaždištěm sociálně slabých lidí se stala Bowery Avenue, zanedbaná ulice s lacinými byty a levnými obchody, v podstatě poslední domov lidských trosk, působí zejména kontrastem vzhledem k výstavním místům v N.Y.C. a dokazuje obrovské rozdíly v lidské společnosti.

Osobitou atmosféru tohoto světového velkoměsta, o němž si místní starousedlíci myslí, že je středem světa, nelze zachytit v pár odstavcích. Jisté však je, že jde o neuvěřitelně živé, provokující, rozmanité a svobodné město plné lesku i bíd. Město New York utváří velkolepou architektonickou, kulturní a etnickou mozaiku, z níž si snad každý vybere ten svůj díl. Ať už k New Yorku zaujmete jakýkoliv postoj, určitě bude jeho návštěva stát za to. I když utrpěl 11. září 2001 pořádnou ránu na své tváři a duši, doufejme, že se rychle „otřepe“ a bude dál žít svým životem.

Filip Budák

student regionální geografie PŘF UK Praha

